

"Təsdiq edirəm"
"Tədris məsələləri" üzrə
prorektor vəzifəsini icra edən:
 dos.Z.İ.Məmmədov
"12" 08 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: - 050103 Coğrafiya müəllimliyi

Fakültə: "Tarix coğrafiya və incəsənət"

Kafedra: "Coğrafiya və onun tədrisi metodikası"

I.Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Coğrafiyanın tədrisinin nəzəri əsasları

Fənn proqramı: (ARTN Elmi-Metodiki Şurasının Coğrafiya bölməsi 19 may 2017-ci il tarixli 242 sayılı əmri ilə təsdiq edilmişdir.)

Kodu: İPF-B20

Tədris ili: IV (2025-2026) Semestr: VIII

Tədris yükü: cəmi: 45 saat. Auditoriya saati - 45 (30 saat mühazirə, 15 seminar)

Tədris forması: əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 5 kredit

Auditoriya N:

Saat: -----

II.Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: Taleh Mənsimov Bilal oğlu, coğ.ü.f.d., dos.

Məsləhət günləri və saati: III gün saat 10⁰⁰-13⁰⁰.

E-mail ünvanı: bilaloglutaleh@gmail.com

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Əli Məmmədov küçəsi 40

III.Təvsiyyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas

1. A.Y.Bibikin və başqaları "Orta məktəbdə coğrafiya təliminin metodikası" Bakı 1978
2. N.Ş.Eldarov "Coğrafiyanın tədrisi metodikası" Bakı 2008
3. Ümumtəhsil məktəblərinin VI-XI siniflər üçün coğrafiya proqramı Bakı 2002
4. Oktay Alxasov "Coğrafiyanın tədrisi metodikası" (ümumi hissə) Bakı 2013
5. N.S.Seyfullayeva "Coğrafiyanın tədrisi metodikası" Bakı 2011

Əlavə

6. Л.М.Панчешниковой. Методика обучения географии в школе. Под.ред. М., 1997.
7. Ксенозова Г.Ю.Перспективные школьные технологии.М.,2000.
8. Душина И.В., Пятнин В.Б, Томожня Е.А. Методика и технология обучения географии. Пособие для учителей и студентов. Пед.-и-то и у-тов. М., изд-во.А-2004.
9. İnternet resursları.

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən prerekvizit fənn yoxdur

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

IV. Fənnin təsviri və məqsədləri: Tədrisi metodikasının təsviri coğrafiyanın əsaslarının orta məktəblərdə şagirdlərə öyrədilməsi, orta məktəbin qarşısında qoyulmuş təlim-tərbiyyə vəzifələrinə uyğun olaraq məktəb coğrafiyasını şagirdlərə çatdırmaqdır. və respublikamızın üzlaşdığı problemlərini tələbələrə çatdırmaqdır.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024 cü il tarixi qərarlı olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Tələbələrə biliyi 100 ballıq sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə, 30 bal kollokviumlara görə. Əgər fənn həm seminar və həm də laboratoriya varsa onda 10 bal isə laboratoriyaya görə verilir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024 cü il tarixi qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır. İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal- tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal- tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal- tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

91-100 bal	Əla	A
81-90 bal	Çox yaxşı	B
71-80 bal	Yaxşı	C
61-70 bal	Qənaətbəxş	E
51-60 bal	Kafi	D
51 baldan aşağı	Qeyri kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda əsasamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X. Təqvim mövzu planı: Mühazirə 30 saat mühazirə 15 saat seminar Cəmi 45 saat

N	Keçirilən <u>mühazirə</u> , seminar, məşğələ, laboratoriya və sərbəst mövzuların məzmunu	Saat		Tarix	
		Müh.	Sem.	Müh.	Sem.
1	2	3		4	
1	Mövzu. Coğrafiyanın tədrisi metodikasının predmeti, məqsədi vəzifələri və digər elmlərlə əlaqəsi Plan: 1. Kursun predmeti, məqsədi və vəzifələri 2. CTM-nin pedaqoji elmlər sistemində yeri 3. CTM-nin digər elmlərlə əlaqəsi Mənbə: [2; 4; 5]	2	2		
2	Mövzu. Dünyada və Azərbaycanda məktəb coğrafiyasının inkişaf tarixi Plan: 1. Məktəb coğrafiyasının inkişaf tarixinin öyrənilməsinin	2			

	əhəmiyyəti 2. Dünyada və Rus İmperiyası dövründə məktəb coğrafiyasının inkişafı 3. Sovet dövründə məktəb coğrafiyasının formalaşması və inkişafı 4. Azərbaycan Respublikasında məktəb coğrafiyasının inkişafı 5. Respublikamızın məktəblərində Azərbaycan Respublikası coğrafiyasının tədrisi metodikası <i>Mənbə: [2; 4; 5]</i>				
3	Mövzu. CTM-nin tədqiqat metodları Plan: 1. Coğrafiyanın tədrisi metodikasının tədqiqat metodları 2. Nəzəri tədqiqat metodları 3. Empirik tədqiqat metodları 4. Sistemli yanaşma metodu 5. Müqayisə və tarixi metodlar 6. Statistik və riyazi metodlar <i>Mənbə: [2; 4; 5]</i>	2	2		
4	Mövzu. Coğrafiya fənn kurikulumu və onun əsas xüsusiyyətləri Plan: 1. Fənn kurikulumu və onun mahiyyəti 2. Coğrafiya fənninin məzmun xətləri 3. Məzmun xətləri üzrə əsas və alt standartlar 4. Fənn kurikulumlarında inteqrasiya <i>Mənbə: [2; 4; 5]</i>	2			
5	Mövzu. Coğrafiya təlimin pedaqoji-psixoloji əsasları Plan: 1. Təlim prosesinin psixoloji prinsipləri 2. Prinsiplərin səciyyəsi (özünü təşkil, kollektivçilik, aparcılıq, məsuliyyətlik prinsipləri) <i>Mənbə: [2; 4; 5]</i>	2	2		
6	Mövzu. Müasir coğrafiya müəllimi və ona verilən tələblər Plan: 1. Təlim-tərbiyə prosesində müəllimin funksiyaları 2. Coğrafiyanın tədrisi prosesində müəllim-şagird münasibətləri 3. Müəllimin pedaqoji ustalığı 4. Coğrafiya müəlliminin əsas vəzifələri <i>Mənbə: [2; 4; 5]</i>	2			
7	Mövzu. Məktəb coğrafiyasının məzmununun əsas komponentləri empirik bilikləri Plan: 1. Coğrafi biliklər təlim prosesinin əsası kimi 2. Məktəb coğrafiyasının əsas komponentləri, bilik bacarıq və vərdişlərin formalaşdırılması 3. Coğrafi faktların növləri və onların öyrənilməsi yolları 4. Coğrafi nomenklaturanın öyrənilməsi 5. Coğrafi təsəvvürlərin formalaşdırılması <i>Mənbə: [2; 4; 5]</i>	2	2		
8	Mövzu. Nəzəri biliklər. Coğrafi bacarıq və vərdişlərin formalaşdırılması Plan:	2			

	1.Nəzəri biliklər və onların əsas formaları 2.Anlayışların formalaşdırılması metodikası 3.Səbəb-nəticə əlaqələrinin öyrənilməsi 4.Bacarıqların formalaşdırılması metodikası Yaradıcı fəaliyyət və ətraf aləmə hissi dəyərləndirici münasibət təcrübəsinin inkişafı <i>Mənbə: [2; 4; 5]</i>				
9	Mövzu. Coğrafiyanın təlim metodları Plan: 1. "Təlim metodu"haqqında anlayışı 2. Bilik mənbələrinə görə təlim metodlarının növləri(şifahi,əyani və praktik) 3. Şagirdlərin idrak fəaliyyətinin xarakterinə görə təlim metodları <i>Mənbə: [2; 4; 5]</i>	2	2		
10	Mövzu. Coğrafiyanın tədrisində yeni təlim texnologiyalarının tətbiqi. Ənənəvi təlim metodları Plan: 1.Pedaqoji texnologiyaların əsas xüsusiyyətləri 2. Problemlı təlim texnologiyaları <i>Mənbə: [2; 4; 5]</i>	2			
11	Mövzu: Fəal təlim metodları Plan: 1.İnteraktiv (fəal) təlim metodu anlayışı və onun mahiyyəti 2. İnteraktiv (fəal)metodlarının təsnifatı 3.Əqli hücum metodları 4.Müzakirə, təqdimat,tədqiqat metodları, rollu oyunlar <i>Mənbə: [2; 4; 5]</i>	2	2		
12	Mövzu: Coğrafiyanın təlim vasitələri Plan: 1.Tədris vasitələrinin əhəmiyyəti 2.Coğrafiya dərsliyi və onun əsas funksiyaları 3.Respublikada coğrafiya dərsliklərinin hazırlanması mərhələləri 4.Xəritə, qlobus və digər kartoqrafik təsvirlər üzərində işlər <i>Mənbə: [2; 4; 5]</i>	2			
13	Mövzu. Coğrafiya təlimin təşkili formaları Plan: 1. Təlimin təşkili formaları haqqında anlayış 2. Coğrafiyanın tədrisinin təşkili formaları 3. Coğrafiya dərsi, onun xüsusiyyətləri 4. Coğrafiyanın əsas dərslər tipləri <i>Mənbə: [2; 4; 5]</i>	2	2		
14	Mövzu. Fəal (interaktiv) dərslər və onların mərhələləri Plan: 1.Fəal (interaktiv) təlim haqqında 2.Fəal (interaktiv) dərslərin əsas mərhələləri 3.Fəal(interaktiv) dərslərin quruluşu 4.Motivasiya, onun yaradılması yolları və s. <i>Mənbə: [2; 4; 5]</i>	2			
15	Mövzu. Coğrafi biliklərin yoxlanılması və qiymətləndirilməsi Plan:	2	1		

1. Bilik və bacarıqların yoxlanılmasına verilən tələblər				
2. Coğrafi biliklərin qiymətləndirilməsi				
3. Qiymətləndirilmənin növləri və formaları				
4. Ümumtəhsil məktəblərində məktəbdaxili qiymətləndirmənin növləri (diaqnostik, formativ və cümmativ)				
<i>Mənbə: [2; 4; 5]</i>				
Cəmi: 45	30	15		

XI. Fənn üzrə tələblər: Coğrafiyanın tədrisi metodikası coğrafiyanın əsaslarının orta məktəblərdə şagirdlərə öyrədilməsi, orta məktəbin qarşısında qoyulmuş təlim-tərbiyə vəzifələrinə uyğun olaraq, məktəb coğrafiyası kursunun məqsədini, məzmununu, sistemini işləyib hazırlayır, coğrafi biliklərin şagirdlərə necə öyrətməli suallarına cavab verməklə əsl mütəxəssis kimi formalaşdırır.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

FTN-1. Coğrafiyanın tədrisi metodikasının nəzəri əsaslarını əhatə edən termin və anlayışların mahiyyətini şərh edir

FTN-2. Tədris proqramlarının məzmununun dəyişməsinin zəruriliyini və onların məzmununun izah edir

FTN-3. Coğrafiya tədrisi metodikasının inkişafında tətbiq edilən nəzəri və empirik tədqiqat metodlarından istifadə etməklə məlumatı ümumiləşdirir

FTN-4. Coğrafiya tədrisinin prinsiplərinin fənnin təsisindəki əhəmiyyəti baxımından təhlil edir

FTN-5. Coğrafiya tədrisinin nəzəri əsaslarının tarixi baxımdan müasirliklə əlaqələndirir

FTN-6. Coğrafi bilik və bacarıqların, anlayış və terminlərin, səbəb-nəticə əlaqələrinin, coğrafi qanunauyğunluqların öyrənilməsinin əhəmiyyətini qiymətləndirir

XIII. Tələbələrə fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV. İmtahan sualları:

1. Coğrafiyanın tədrisi metodikasının predmeti, məqsədi və vəzifələri
2. Coğrafiyanın tədrisi metodikasının digər elmlərlə əlaqəsi
3. Coğrafiyanın tədrisi metodikasının tədqiqat metodları
4. Nəzəri tədqiqat metodları
5. Empirik tədqiqat metodları
6. Sistemli yanaşma və müqayisə metodu
7. Tarixi, statistik və riyazi metodlar
8. Anket-sorğu və pedaqoji eksperiment metodları
9. Coğrafiyanın tədrisi metodikası inkişaf tarixi
10. Dünyada və Rus İmperiyası dövründə məktəb coğrafiyasının inkişafı
11. Sovet dövründə məktəb coğrafiyasının inkişafı
12. Azərbaycan Respublikasında məktəb coğrafiyasının inkişafı
13. Fənn kurikulumu və onun mahiyyəti
14. Coğrafiya fənninin məzmun xətləri
15. Məzmun xətləri üzrə əsas və alt standartlar
16. Fənn kurikulumlarında interqrasiya
17. Coğrafiya təliminin pedaqoji-psixoloji əsasları
18. Təlim prosesinin təşkili prinsipləri
19. Özünü təşkil və müstəqillik prinsipləri
20. Kollektivçilik və aparıcılıq prinsipləri

21. Z. Veysova görə təlim prinsipləri
22. Müasir coğrafiya müəllimi və ona verilən tələblər
23. Müəllimin pədaqoji ustalığı
24. Coğrafiya müəlliminin əsas vəzifələri
25. Coğrafi biliklər təlim prosesinin əsası kimi
26. Məktəb coğrafiyasının əsas komponentləri, bilik bacarıq və vərdişlərin formalaşdırılması
27. Coğrafi faktların növləri və onların öyrənilməsi yolları
28. Coğrafi nomenklaturanın öyrənilməsi
29. Nəzəri biliklər və onların əsas formaları
30. Coğrafi təsəvvürlərin formalaşdırılması
31. Coğrafi anlayışların formalaşdırılması
32. Səbəb – nəticə əlaqələrinin öyrənilməsi
33. Coğrafi bacarıqların formalaşdırılması
34. Yaradıcı fəaliyyət və ətraf aləmə hissi dəyərləndirici münasibət təcrübəsinin inkişafı
35. Pədaqoji texnologiyaların əsas xüsusiyyətləri
36. Problemlə təlim texnologiyası
37. Coğrafiyanın tədrisində yeni pədaqoji texnologiyaların tətbiqi
38. Bilik mənbələrinə görə təlim metodlarının növləri
39. Şifahi, əyani və praktik metodlar
40. Şagirdlərin idrak fəaliyyətinin xarakterinə görə təlim metodları
41. Interaktiv (fəal) təlim metodu anlayışı və onun mahiyyəti
42. Interaktiv (fəal) metodlarının təsnifatı
43. Əqli hücum metodları
44. Müzakirə, təqdimat, tədqiqat metodları, rollu oyunlar
45. Coğrafiyanın təlim vasitələrinin əhəmiyyəti
46. Coğrafiya dərsləri və onun əsas funksiyaları
47. Respublikada coğrafiya dərslərinin hazırlanması mərhələləri
48. Xəritə, qlobus və digər kartoqrafik təsvirlər üzərində işlər
49. Kompüter texnologiyalarında istifadə
50. Mətn və mətindən kənar komponentlər, onlarla işin təşkili metodikası
51. Coğrafiya tədrisinin təşkili formaları
52. Müasir dərslərin əsas tipləri
53. Fəal (interaktiv) dərslərin quruluşu və mərhələləri
54. Motivasiya onun yaradılması yolları
55. Coğrafiyanın tədrisində inteqrasiyanın təşkili metodikası
56. Coğrafiya təlimində qiymətləndirmə, növləri və formaları
57. Ümum təhsil məktəblərində məktəbdaxili qiymətləndirmənin növləri
58. Diaqnostik və formativ qiymətləndirmə
59. Summativ qiymətləndirmə

I Kollokvium sualları (11.11.2025 tarixinədək keçirilən mövzular üzrə):

1. Coğrafiyanın tədrisi metodikasının predmeti, məqsədi və vəzifələri
2. Coğrafiyanın tədrisi metodikasının digər elmlərlə əlaqəsi
3. Coğrafiyanın tədrisi metodikasının tədqiqat metodları
4. Tarixi, statistik və riyazi metodlar
5. Coğrafiyanın tədrisi metodikasının inkişaf tarixi
6. Dünyada və Rus İmperiyası dövründə məktəb coğrafiyasının inkişafı
7. Azərbaycan Respublikasında məktəb coğrafiyasının inkişafı
8. Fənn kurikulumlarında inteqrasiya
9. Coğrafiya təliminin pədaqoji-psixoloji əsasları
10. Təlim prosesinin təşkili prinsipləri

II Kollokvium sualları (16.12.2025 aralığında keçirilən mövzular üzrə):

1. Müasir coğrafiya müəllimi və ona verilən tələblər
2. Məktəb coğrafiyasının əsas komponentləri, bilik bacarıq və vərdişlərin formalaşdırılması
3. Coğrafi faktların növləri və onların öyrənilməsi yolları
4. Coğrafi təsəvvürlərin formalaşdırılması
5. Coğrafi anlayışların formalaşdırılması
6. Coğrafi bacarıqların formalaşdırılması
7. Yaradıcı fəaliyyət və ətraf aləmə hissi dəyərləndirici münasibət təcrübəsinin inkişafı
8. Problemlə təlim texnologiyası
9. Coğrafiyanın tədrisində yeni pedaqoji texnologiyaların tətbiqi
10. Bilik mənbələrinə görə təlim metodlarının növləri

“Coğrafiyanın tədrisi metodikası” fənninin sillabusu “Coğrafiya müəllimliyi” ixtisası (proqramları üzə) tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir.

Sillabus “Coğrafiya və onun tədrisi metodikası” kafedrasında müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir. (12 Sentyabr 2025-ci il, protokol № 01.)

Fənn müəllimi:

Kafedra müdiri :

dos.T.B.Mənsimov

dos.S.Q.Əzizov